

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТИЗИМИДАГИ ТАРБИЯЛАНУВЧИЛАРГА MASHG'ULOTLATDA XORIJIY TILLARNI O'RGATISH

Toshmurodova Muniraxon Sadriddin qizi

Qashqadaryo viloyati G'uzor tumani 10- son DMTT direktori

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimidagi, tarbiyalanuvchilarni xorijiy tillarni, xususan, ingliz va rus tillariga o'qitishdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari haqida so'z yuritilgan.

Аннотация: В данной статье говорится о существующих проблемах в системе дошкольного образования, преподавании иностранных языков, особенно английского и русского, и их решениях.

Abstract: This article talks about the existing problems in the preschool education system, the teaching of foreign languages, especially English and Russian, and their solutions.

Kalit so'zlar: Metodika, xorijiy tillar, tarbiyalanuvchilar, talaffuz me'yorlari, predmetlar, multimedia, didaktik materiallar, samarali ta'lim.

Ключевые слова: Методика, иностранные языки, дети, стандарты произношения, предметы, мультимедиа, дидактические материалы, эффективное обучение.

Key words: Methodology, foreign languages, children, pronunciation standards, subjects, multimedia, didactic materials, effective education.

Biz maktabgacha bo'lgan yoshdagi bolalarda chet tilida eshitish qobiliyatining oqsoqligini ko'p uchratishimiz mumkin, bu bolalarning yetarli darajada eshitish darslarini egallamagini bildiradi. Real hayotda bolalarimiz televizor ostida animatsion multfilmni jimgina tamosha qilishlarini ko'rishimiz mumkin. Bugungi kunda bog'chalarning yuqori texnologiyalar bilan taminlash vaqti yetib keldi. Ularga doimiy chet tillaridagi multfilm darslari eshiritish lozim, bolaning bo'g'cha davridan chet tili qobiliyatini rivojlantirish uning keyingi bosqichda barcha bilimlarni yengil qabul qilishiga yordam beradi. Aslida chet tilini o'rganishni bolaning juda ham yosh davrlardan boshlagan ma'qul hisoblanadi. Kichik yoshdagi bolalarning miyya faoliyati to'xtovsiz o'sish rivojlanishda davom etayotgani uchun ular miyya faoliyati to'liq shakllanib bo'lgan, katta shaxslarga nisbatan yangi ma'lumotni ancha tezroq qabul qilish qobiliyatiga egadirlar. Ushbu o'ziga xosliklarni inobatga olgan holda darsni rejalashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Masalan, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga chet tilini o'qitishda asosan o'yin, rasmlar, qo'shiq va she'rlardan, multfillardan foydalanish samarali usul hisoblanadi. Bog'cha yoshidagi bosqichda til qobiliyatining rivojlanishi asosan doimiy taqlid orqali shakllantiriladi

va ko'pgina ro'llar ko'pincha multfilmlarda taqlid orqali paydo bo'ladi, Shuning uchun, multfilmni tomosha qilayotganda, bolalarning harakatlardagi o'zgarishlarni ko'rishimiz mumkin. Shu sababli, multfilmni samarali ta'lim vositasi sifatida qo'llashimiz mumkin, bu esa bolalarning ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi. Hozirgi kunda ba'zi ota-onalar bolalarning multfilmga bo'lgan qiziqishidan juda tashvishga tushishadi, ammo aslida, yosh bolalarning rivojlanishidagi ularning fantaziya dunyo qarashini shakllanishining asosiy omili bo'lib hizmat qiladi. Shuning uchun, o'qitishda biz Amerika Qo'shma Shtatlarining masofadan boshqarish usuli ya'ni, multfilmlarni bolalarning til taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatish usuliga aylantirishimiz mumkin. Barchamiz bilamizki, bu bosqichda yosh bolalar o'zlarining fikrlash qobiliyatlari va tilni qo'llash qobiliyatini haqiqiy hayot tajribasidan o'rganib boradilar, ayniqsa bu bosqichdagi yosh bolalar uchun multfilmlar bilan muloqot qilish, Masofadagi masovaviy hissiy jihatini kengaytirib, bolalarning til bilimi darajasini oshirish uchun hizmat qiladi. Dunyo globalashuv jarayoni insonlardan o'z ona tilidan tashqari yana bir necha xorijiy tillarni o'rganishni taqozo qilmoqda. Hozirgi tadqiqotlar ushbu jarayonni erta yoshda boshlash samariliroq bo'lishini ko'rsatadi. Bizning yurtimizda ham ushbu masalaga qat'iy e'tibor qaratilgan, xorijiy tillarni o'qitishda xususan ingliz tilini o'qitishda dunyoning yetakchi tashkilot va universitetlar hamkorligida yangicha yondashuv asosida dasturlar ishlab chiqilmoqda. Oxirgi 3 yilda bu jarayon maktabgacha ta'limda ayniqsa o'z rivojini topmoqda. Bugungi tez suratlarda rivojlanib borayotgan dunyoda professional ta'limning asosiy qismlaridan biri xorijiy tillarni bilish hamda o'rgatishdir. Dunyo ta'lim tizimida chet tillarini ayniqsa ingliz va rus tillarini o'rgatishning ahamiyati sezilarli tarzda oshib bormoqda. Bu albatta maktabgacha ta'lim tizimini ham chetlab o'tmadi. Avvalo maktabgacha ta'lim tizimida nima uchun xorijiy tillarni o'qitish kerak? degan savolga yuzlansak. Buning eng muhim sabablaridan biri shuki, maktabgacha ta'lim jarayonidagi tarbiyalanuvchilarda xorijiy tillarni tez o'zlashtirish darajasi kattalarga qaraganda ancha yuqori bo'lishi hamda tarbiyalanuvchilarda maktabgacha bo'lgan davrda ularning dunyoqarashini kengaytirish kabi masalalar ko'zda tutiladi. Xususan, buyuk mutafakkir bobomiz Alisher Navoiy ham o'z asarlarida – Til bilgan el biladi deb xalqni til o'rganishga, dunyo qarashini boyitishga da'vat etgan. Maktabgacha ta'lim jarayonida xorijiy tillarni o'qitishning ijobiy jihatlari ham talaygina. Bu yoshdagi bolalar o'zlarining dunyoqarashlari shakllanayotgan davrda bo'lib, chet tillarini o'rgatish bolalarning dunyoqarashini kengaytiradi. Ularni ruhlantirib yangi bilimlarni o'rganishga undaydi. Nafaqat maktabgacha ta'limda balki boshlang'ich ta'limda ham xorijiy tillarni o'qitish juda muhim. Ya'ni, xorijiy tillarni o'qitishdagi asosiy fundament maktabgacha ta'lim jarayonida shakllanadi. Shu sababli bu davrlar tarbiyalanuvchilarga chet tillarini o'qitishda samarali metodlar va kelgusida yaxshi natijalar talab qiladi. Shunday ekan maktabgacha ta'lim tizimida xorijiy tillarni

o'qitishda bir nechta muammolar ham mavjud. Keling bu muammolar va uning yechimlari bilan tanishib olamiz. Avvalo oldimizda uchraydigan muammo bu ilk maktabgacha ta'lim yoshidagi tarbiyalanuvchilarni xorijiy tillarga qiziqtirish va ularni diqqatini jamlash. Tarbiyalanuvchilarning idroklari tezkor bo'lib, ular barcha atrofdagi yuz berayotgan jarayonlarni diqqat bilan kuzatishadi va his qilib turishadi. Hamda, ular bu jarayonlardan tez zerikadi. Yana bir tur tarbiyalanuvchilarga jarayonlarni ko'rib his qilib tursa ham, bu jarayonlarni qabul qilmaydi. Bu borada tarbiyachilar o'rgatilayotgan mavzuga doir rangli kartochnalar, sifati yuqori bo'lgan mavzuga doir predmetlar aks etgan rasmlar hamda eng muhimi davr talabi bo'lmish AKT vositalari va multimedialardan foydalanishlari lozim. Navbatdagi masala bu tarbiyalanuvchilar psixologiyasiga ham etiborli bo'lish. Har bir tarbiyalanuvchilarning o'zini psixikasi bo'ladi. Pedagoglar mashg'ulotlar jarayonida bu narsalarni xisobga olgan holda tarbiyalanuvchilar bilan suhbatlashib o'tmog'i ham lozim. Masalan tarbiyalanuvchilarning ismini, yoshini yoki qiziqishlarini so'rash yaxshi usuldir. Bu tarbiyalanuvchilarda e'tiborga tushganlik hissini uyg'otadi.

Misol uchun, Ingliz yoki rus tilidagi tarbiyalanuvchilar uchun mo'ljallangan multfilmlar va qo'shiqlardan foydalanilsa tarbiyalanuvchilar multfilmdagi harakat so'zlarini ma'nosini bilmasa ham undagi yuz berayotgan voqeliklardan anglab oladi. Musiqa va qo'shiqlarga kelsak biz musiqalardagi chet tili so'zlarini tarbiyalanuvchilarga yoki ular bilan birgalikda harakatlanib raqsga tushgan holatda ifodalasak tarbiyalanuvchilar yangi so'zni harakatlar orqali tushunish ko'nikmasi paydo bo'ladi. Gapirish masalasiga to'xtalsak tarbiyalanuvchilar garchi noto'g'ri gapirsa ham gapirsin. Yuqorida aytganimizdek noto'g'ri gapiryapsan deyish xato. Gapirishni shakllantirish uchun kichik-kichik dialoglardan sahna ko'rinishi sifatida foydalanish samarali natija beradi. Yana bu borada "bu nima? U nima?" metodlarini ishlatish ham kerak. Tarbiyalanuvchilarga predmetlarning rasmi ekran orqali hamda plakatlarda ko'rsatiladi. Bu metodika tarbiyalanuvchilarni yod olgan so'zlarini mustahkamlashga yordam beradi. Eng asosiysi maktabgacha ta'lim yoshidagi tarbiyalanuvchilarga ingliz va rus tillarini o'rgatishda har-xil o'yin tarzidagi metodikalardan foydalanish eng zamonaviy usullardan hisoblanadi. Bu uslubda sinfdagi deyarli barcha tarbiyalanuvchilar ishtirok etishga qiziqish bildiradilar.

Barcha tarbiyachi bolalarning psixologiyasiga asoslanib savollarni bera olishi kerak, bu undan bolaning til darajasiga asoslanib savol tayyorlashni talab qiladi. Biz bog'cha yoshidagi bolalarga qay yo'l bilan o'rgatmaylik baribir bolalar orasida biroz bo'lsada tildagi tafovutni sezishimiz mumkin, ularning qabul qilish darjasi har xil bo'ladi.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, maktabgacha ta'lim tizimida xorijiy tillarni o'rgatish, ushbu davrdagi tarbiyalanuvchilarning kelajakda chet tilidagi bilimlarini eng asosiy fundamenti ekanligini tan olgan holda biz bu davrdagi tarbiyalanuvchilarga xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy usullaridan foydalanmog'imiz darkor. Darhaqiqat, maktabgacha yoshidagi tarbiyalanuvchilarning miyya faoliyati to'xtovsiz o'sish rivojlanishda davom etayotganligi tufayli biz ularga xorijiy tillarni o'rgatishning innovatsion va qulay usullari ustida ishlamog'imiz kerak. Biz foydalanishimiz mumkin bo'lgan metodikalar ham tarbiyalanuvchilarning yoshiga qarab tanlash joiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://blog.xabar.uz/post/maktabgacha-ta-lim-jarayonida-xorijiy-tillarni-o-qitishning-zamonaviy-usullari>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/xorijiy-tillarni-oqitishning-samarali-usullarinemis-tili-misolida>
3. Urmonovich N. O. MANGOSTEEN NUTRITIONAL PRICE AND FUNCTIONAL PROPERTIES //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 14. – №.
4. Google.ru saytlari
5. <http://marifat.uz/marifat/ruknlar/umumii-urta-talim/5141.htm>
6. Usmonova, U. (2021). МАКТАБГАЧА ТА'LIMDA BOLALARNI ILK YOSHIDA XORIJIY TILLARNI O'RGATISHDA TA'LIMIY O'YINLARNING AHAMIYATI: BAHOLASH. Maktabgacha ta'lim jurnali,